

2022
JANUARY

ព្រឹត្តិបត្រពាណិជ្ជកម្ម iTrade Bulletin

INSIDE

Welcome Remarks of H.E. Minister of Commerce
Editorial Message
Local | Regional News Brief
Opinion Article
General Knowledge

វ៉ុល ១ ណេ ២០១ - Vol 01 Issue 01

សារស្នាគមន៍

**ឯកឧត្តម ប៉ាន សូរស័ក្តិ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
សម្រាប់ការបោះពុម្ពផ្សាយដំបូងនៃព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិក**

សម្តេច អ្នកអង្គម្ចាស់ ទ្រង់ ឯកឧត្តម លោកជំទាវ អ្នកឧកញ៉ា ឧកញ៉ា លោក លោកស្រី អ្នកនាងកញ្ញា សាស្ត្រាចារ្យ បណ្ឌិត អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ មន្ត្រីរាជការ ពាណិជ្ជករ និងបុរេបុរាណវិទូ ប្រិយមិត្តអ្នកអានជាទីគោរព និងជាទីរាប់អាន! ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម មានសេចក្តីសោមនស្សរីករាយសូមនាំមកជូននូវស្នាដៃបោះពុម្ពផ្សាយថ្មីមួយ របស់វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្មនិងស្រាវជ្រាវដែលហៅថា “ព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិក”។

ស្របតាមកំណែទម្រង់ស៊ីជម្រៅរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី៦ តាមរយៈយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី៤ ក្រសួងបានដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្រចម្រុះៗមួយចំនួន ដើម្បីធានាសម្រេចតាមគោលដៅនៃយុទ្ធសាស្ត្ររបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងនោះការពង្រឹង និងបង្កើនសមត្ថភាពមន្ត្រីរាជការ និងការប្រមូលផ្តុំធាតុចូលក្រោមរូបភាពការងារស្រាវជ្រាវបែបវិទ្យាសាស្ត្រគឺជាការរួមចំណែកដ៏ធំធេងមិនអាចខ្វះបានសម្រាប់ក្រសួង ក្នុងដំណើរបេសកកម្មរបស់ខ្លួនស្របទៅនឹងការរីកចម្រើនដ៏ឆាប់រហ័សនៃបច្ចេកវិទ្យាពិសេស គឺបដិវត្តឧស្សាហកម្មជំនាន់ទី៤។

ព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិកពិតជាបាន ប្រមូលផ្តុំនូវស្នាដៃច្រើនប្រភេទ និងគ្របដណ្តប់លើប្រធានបទជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធ និងមានសារប្រយោជន៍ធំធេងក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្ម។ កម្រងស្នាដៃទាំងនេះ គឺជាមូលដ្ឋានទិន្នន័យ ព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងដែលមិនអាចខ្វះបាន សម្រាប់មន្ត្រីរាជការ ពាណិជ្ជករវិនិយោគិនក៏ដូចជា អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ សិស្ស និស្សិត និងសាធារណជនទូទៅ យកទៅប្រើប្រាស់ក្នុងការរៀបចំខ្លួនប្រកបដោយភាពជឿជាក់រឹងមាំក្នុងការងារដឹកនាំគ្រប់គ្រងស្ថាប័ន អាជីវកម្ម និងការសិក្សារបស់ខ្លួន។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិកនេះ នឹងបើកឱកាសដល់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ ទាំងក្នុង និងក្រៅក្របខ័ណ្ឌក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ ក៏ដូចជាចែករំលែកបទពិសោធន៍ ចំណេះដឹង មតិយោបល់ព្រមទាំងអនុសាសន៍របស់ខ្លួនចំពោះវិស័យពាណិជ្ជកម្មផងដែរ។

ជាថ្មីម្តងទៀត ក្នុងនាមក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ខ្ញុំសូមធ្វើការថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្ម និងស្រាវជ្រាវ ដែលបានខិតខំរៀបចំគម្រោងព្រឹត្តិបត្រឱ្យលេចចេញជារូបរាងឡើង និងសូមថ្លែងអំណរគុណដល់សាស្ត្រាចារ្យ បណ្ឌិត អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងមន្ត្រីរាជការនៃក្រសួងពាណិជ្ជកម្មដែលបានចូលរួមសរសេរអត្ថបទស្រាវជ្រាវ និងផ្តល់ស្នាដៃស្រាវជ្រាវរបស់ខ្លួនដើម្បីចុះផ្សាយក្នុងព្រឹត្តិបត្ររបស់យើង។ ខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថាព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិកនេះនឹងក្លាយជាឯកអគ្គរាជទូតពុទ្ធិដ៏សកម្មមួយក្នុងការនាំសារអំពីវឌ្ឍនភាពការងាររបស់ក្រសួង ក៏ដូចជាការរីកចម្រើនវិស័យពាណិជ្ជកម្មរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្រោមការដឹកនាំប្រកបដោយគតិបណ្ឌិតរបស់ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលជាឯកអគ្គមគ្គុទេសដ៏ធ្វើមនាសម័យទំនើបរបស់កម្ពុជា ដែលកំពុងបោះជំហានកាន់តែលឿន និងរឹងមាំឆ្ពោះទៅកាន់យុគសម័យថ្មីនៃសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល និងឧស្សាហកម្ម ៤.០។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិកនៅតែរង់ចាំរាល់មតិវិះគន់ស្ថាបនា ក៏ដូចជាការចូលរួម

ចំណែក និងវិភាគទានមតិយោបល់ និងធាតុចូលនានាសំដៅធ្វើការកែលម្អ និងអភិវឌ្ឍគម្រោងនេះឱ្យកាន់តែ
មានប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធផល។

សូមសម្តេច អ្នកអង្គម្ចាស់ ទ្រង់ ឯកឧត្តម លោកជំទាវ អ្នកឧកញ៉ា ឧកញ៉ា លោក លោកស្រី អ្នកនាង
កញ្ញា សាស្ត្រាចារ្យ បណ្ឌិត អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ មន្ត្រីរាជការ ពាណិជ្ជករ និងប្អូនៗ ក្មួយៗនិស្សិត ប្រិយមិត្តអ្នក
អានទទួលបាននូវសុខភាពល្អ និងភាគីជោគជ័យលើគ្រប់ការកិច្ចការងារ និងជាពិសេសទទួលបាននូវ
អត្ថប្រយោជន៍តាមរយៈការអាន និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាមួយព្រឹត្តិបត្រស្រាវជ្រាវអេឡិចត្រូនិករបស់យើង។

សូមអរគុណ!

Welcome Remarks*
H.E. Mr. PAN Sorasak, Minister of Commerce of Cambodia
On the First Publication of the iTrade Bulletin Project

Your Majesties, Your Highnesses, Samdech, Your Excellencies, Lok Chumteav, Neak Oknha, Oknha, academicians, researchers, officials, traders, and the public!

The Ministry of Commerce of Cambodia is candidly honored to introduce the newly-launched publication of the Trade Training and Research Institute (TTRI), labelled the “**iTrade Bulletin**”.

Pursuant to the in-depth reform of the Royal Government of Cambodia (RGC) in the sixth legislature as envisioned through the Rectangular Strategy (RS) Phase IV, the Ministry has thus far rolled out many key strategies aimed at realizing the Government’s objectives, including, but not limited to, enhancing officials’ capacities and harnessing scientific researches deemed the invaluable inputs for the Ministry in embarking on its development journey inspired by the fast-paced technological transformation, especially the industrial revolution 4.0 (IR-4.0).

The iTrade Bulletin encompasses a series of scientific works and a wide range of topics engulfing around and extensively critical for trade developments. These works represent a solid and impeccable basis of data, information, and knowledge precious for the officials, traders, investors, researchers, students, and the public alike in their perusals for enhancing their working leadership, institutional management, corporation maneuver, and academic researches, among others. By the same token, this Bulletin offers a credible room for researchers, both within and outside the Ministry, to have their works published as well as their experiences, knowledge, comments, and recommendations related to trade reached and recognized by a wide range of audiences.

Once again, on behalf of the Ministry of Commerce, I highly appraise the efforts of the TTRI in making this iTrade Bulletin possible and hereby further my heartfelt appreciation to professors, academics, researchers, and officials of the Ministry and beyond for their priceless scientific research works contributive to the Bulletin’s publications. I strongly believe that this iTrade Bulletin will be an active ambassador of knowledge connecting with the public the achievements of the Ministry in specific and of the Government in general, especially under the highest and wisest guidance of **Samdech Akka Moha Sena Padei Techo HUN SEN, Prime Minister of the Kingdom of Cambodia**, who is the key engineer of Cambodia’s modern developments in the epoch of digital transformation and IR 4.0. Nevertheless, this iTrade Bulletin is not shied away from any constructive feedbacks and recommendations as inputs imperative for making the project all the more effective and efficient.

May I convey my heartfelt wishes to **Your Majesties, Your Highnesses, Samdech, Your Excellencies, Lok Chumteav, Neak Oknha, Oknha, academicians, researchers, officials, traders, and the public** for good health and continued successes, especially being able to seize extensive benefits from this iTrade Bulletin.

Thank you!

*unofficial translation

ទស្សនៈអ្នកនិពន្ធ

ការផ្ទុះរីករាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលជាជំងឺឆ្លងសកល បានជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានទៅលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ក៏ដូចជាពិភពលោក គួរឱ្យកត់សំគាល់។ ក្នុងនោះដែរ បណ្តាញកិច្ច សហគ្រាសដែលបានឈរជើងហើយមួយចំនួននៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏ទទួលរងផលប៉ះពាល់ ជាពិសេសអ្នកចាប់ផ្តើមអាជីវកម្មថ្មីៗ សហគ្រិនវ័យក្មេង និងយុវជនដែលទើបនឹងចូលប្រឡូកក្នុងទីផ្សារការងារ។

ព្រឹត្តិបត្រពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិករបស់វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្ម និងស្រាវជ្រាវ (TTRI) គឺជាកម្រងឯកសារដែលផ្តោតលើប្រធានបទអន្តរវិស័យ មានការពិនិត្យ កែសម្រួលដោយអ្នកជំនាញ និងមានការបើកទូលាយសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ក្នុងគោលបំណងធ្វើការចែកចាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវលទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវ តាក់តែងនិងនូវអំពីប្រធានបទសំខាន់ៗក្នុងវិស័យនានា ប្រកបដោយលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រដែលផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ សម្រាប់វិស័យពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា។ តាមរយៈសារស្នាគមន៍របស់ ឯកឧត្តមរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្រសួងមានចក្ខុវិស័យពង្រឹងការងារស្រាវជ្រាវ និងបណ្តុះបណ្តាលលើវិស័យពាណិជ្ជកម្មដែលបម្រើដល់ការកសាងមូលដ្ឋានចំណេះដឹង សំដៅពង្រឹង បំពាក់បំប៉នមន្ត្រីរាជការ ក៏ដូចជាយុវជនទូទៅ ក្នុងការត្រៀមលក្ខណៈចូលរួមបម្រើជាតិមាតុភូមិ ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិឱ្យបានខ្លាំងក្លា។

សម្រាប់លេខទី១ ព្រឹត្តិបត្រនឹងផ្តោតទៅលើទស្សនៈអ្នកនិពន្ធទៅលើការឡើងថ្លៃនៃតម្លៃប្រេងសាំងជាសកល និងចំណេះដឹងទូទៅទាក់ទងនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងភាពជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយតំបន់ (RCEP)។

ក្នុងនោះផងដែរ នេះជាឱកាសដ៏ល្អដល់បណ្តាអ្នកស្រាវជ្រាវសិស្សនិស្សិតដែលចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការស្រាវជ្រាវ អាចចូលរួមបញ្ចេញគំនិត ការយល់ឃើញផ្ទាល់ខ្លួន ការវិភាគ និងការស្រាវជ្រាវរបស់ខ្លួន ព្រោះព្រឹត្តិបត្រពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិកនឹងបើកឱកាសក្នុងការស្នាគមន៍នូវរាល់សមិទ្ធផល និងស្នាដៃស្រាវជ្រាវគ្រប់ប្រភេទ និងគ្រប់ទម្រង់ ដែលអាចជាអត្ថបទស្រាវជ្រាវ វិភាគគោលនយោបាយ ករណីសិក្សា បទអត្ថាធិប្បាយ ឬវិចារណកថាជាដើម។ លើសពីនេះទៅទៀត រាល់ការចូលរួមរបស់អ្នក នឹងផ្តល់ឱកាសក្នុងការទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនដូចជាទទួលបានការពិនិត្យ វាយតម្លៃ កែសម្រួលពីគណៈកម្មការជំនាញ ទទួលបានធាតុចូលបន្ថែមសម្រាប់កែសម្រួលពង្រឹងគុណភាព ខ្លឹមសារ និងអត្ថន័យ ទទួលបានឱកាសឈ្នះតំណែង “អ្នកស្រាវជ្រាវឆ្នើម” របស់វិទ្យាស្ថាន ទទួលបានឱកាសផ្សព្វផ្សាយស្នាដៃជាសាធារណៈតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ក៏ដូចជាឱកាសចូលរួមសិក្ខាសាលា សន្និសីទ និងកិច្ចប្រជុំថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិនានាផងដែរ។

About the Bulletin

iTrade Bulletin is published by the Trade Training and Research Institute of the Ministry of Commerce.

This monthly bulletin provides quick updates on specific issues that happen in Cambodia and knowledge-sharing through scientific researches in the multifaceted areas including, but not limited to, domestic and international trades.

Honorable President

H.E. Mr. Pan Sorasak

Editorial Board

- H.E. Mrs. Cham Nimul (Chairwoman)
- H.E. Ms. Serei Borapich
- Mr. Hor lengchhay
- Mr. Sok Bunthorn

Advisors

- H.E. Mr. Sim Sokheng
- H.E. Mr. PENN Sovicheat
- H.E. Dr. Puth Sodary
- H.E. Prof. Shandre Mugan Thangavelu

EDITORIAL MESSAGE

The outbreak of the COVID-19 as the pandemic has negatively impacted Cambodia's and the global economies. Therefore, businesses are no exception, especially the new start-ups, young entrepreneurs, and youths who have just emerged in labour market.

The Trade Training and Research Institute's (TTRI) iTrade Bulletin is a magazine of research focusing on interdisciplinary topics, reviewed and edited by experts and accessible to the general public. The purpose of the publication is to extensively disseminate the outcome of researches and writings of important topics in various sectors as to promote researches and writings, discussions, debates, and analyses with scientific foundation on topics in priority sectors that benefit Cambodia's trade. In his welcoming message, H.E. Minister of Commerce stated that the Ministry's vision is to strengthen researches and trainings on commercial sector which in turn serves as a foundation of knowledge to enhance young officers' and general youths' preparation for developing the economy.

For this Issue 01, the iTrade Bulletin focuses on the opinion article on the global surge in oil price and general knowledge on the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP).

Moreover, through the Bulletin, the TTRI welcomes all kinds of academic works, including original researches, reviews, policy briefs, case reports or opinion editorials on all disciplines and topics of relevant interest to trade. The criteria of admission are scientific quality, originality, clarity and conciseness. This is a good opportunity for researchers and students who want to express their view, opinion, analysis, and research works as well as an encouragement to young researchers, government officers, and students who have passion in academic prospect to realize their ideas into scientific works. Furthermore, the benefit of contributing your publications with TTRI are: all papers will undergo a rigorous review with excellent feedbacks and comments which will sharpen the quality of your work; authors will receive an opportunity to be awarded Excellent Author Prize from the Institute, and the other more such as opportunity to attend local and international workshops or conferences; and the admitted papers will have a maximum visibility of articles published as they are available to an extensive global audience.

ព័ត៌មានពាណិជ្ជកម្ម

ការចូលជាមេមតិ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងភាពជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយក្នុងតំបន់ (អាស៊ី- RCEP) នៅថ្ងៃទី០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០២២

កិច្ចព្រមព្រៀងភាពជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយតំបន់ ដែលហៅកាត់ថាអាស៊ី (RCEP) ជាគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់អាស៊ាន និងត្រូវបានប្រកាសឱ្យចាប់ផ្តើមចេញក្នុងឆ្នាំ ២០១២ នៅរាជធានីភ្នំពេញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ កិច្ចព្រមព្រៀង RCEP បានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី០១ ខែមករា ឆ្នាំ២០២២។

កម្ពុជា នឹងទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនពីកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ដែលនឹងជួយជំរុញកំណើននៃការនាំចេញកំណើនផលទុនសរុបក្នុងស្រុក ព្រមទាំងជួយស្តារឡើងវិញនូវសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាដែលបានទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់ពីជំងឺកូវីដ-១៩។ (ព័ត៌មានបន្ថែម)

ឯកឧត្តម ប៉ាន សូរស័ក្តិ ដឹកនាំគណៈប្រតិភូ ចូលរួមការពារសេចក្តីព្រាងច្បាប់ចំនួនបី ជាមួយគណៈកម្មការទី៩ នៃព្រឹទ្ធសភា

ឯកឧត្តមរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម បានដឹកនាំគណៈប្រតិភូ ចូលរួមការពារសេចក្តីព្រាងច្បាប់ចំនួនបី រួមមាន៖ (១) សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីសហគ្រាសពាណិជ្ជកម្ម (២) សេចក្តីព្រាងស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីវិធានពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម និង (៣) សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី ការអនុម័តយល់ព្រមលើកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី រវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋាភិបាលនៃសាធារណរដ្ឋកូរ៉េ។ (ព័ត៌មានបន្ថែម)

ឯកឧត្តម ប៉ាន សូរស័ក្តិ តំណាងជាតិសម្រាប់ក្រុមប្រឹក្សាសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន អញ្ជើញចូលរួមផ្តល់ព័ត៌មានស្តីពីពេទ្យភាពរបស់កម្ពុជា ក្នុងភាពជាប្រធានអាស៊ាននៅឆ្នាំ២០២២

ឯកឧត្តមរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងជាតំណាងជាតិសម្រាប់ក្រុមប្រឹក្សាសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន បានជម្រាបជូនអង្គពិធី ដោយសង្ខេបអំពីវឌ្ឍនភាពនៃការរៀបចំបញ្ជីសមិទ្ធផលអាទិភាពសេដ្ឋកិច្ចនីមួយៗ និងខ្លឹមសារ

សំខាន់ៗនៃសមិទ្ធផលអាទិភាពទាំងនេះ ដោយផ្តោតលើគោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះ ចំនួន៤៖ (១) លើកកម្ពស់ដល់ការតភ្ជាប់ទីផ្សារ វិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា (២) កាត់បន្ថយគម្លាតនៃការអភិវឌ្ឍ សំដៅទៅរកភាពប្រកួតប្រជែងអាស៊ាន (៣) អាស៊ានប្រកបដោយសមាហរណកម្ម បរិយាប័ន្នការរួមគ្នាជាផ្តួងមួយ ភាពធន់រឹងមាំ និងភាពប្រកួតប្រជែង និង (៤) សាកលភាវូបនីយកម្មអាស៊ានដើម្បីភាពរីកចម្រើន និងអភិវឌ្ឍន៍។ (ព័ត៌មានបន្ថែម)

ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងអង្គការ Swisscontact បានចុះហត្ថលេខាជាផ្លូវការលើអនុស្សរណៈនៃការយោគយល់គ្នាក្នុងការអនុវត្តគម្រោងរួមគ្នាឈ្មោះថា "Improving Small Package e-Trade for SMEs (SeT4SME)"

ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងអង្គការ Swisscontact បានចុះហត្ថលេខាជាផ្លូវការ លើអនុស្សរណៈនៃការយោគយល់គ្នាក្នុងការអនុវត្តគម្រោងថ្មីមួយឈ្មោះថា "Improving Small Package e-Trade for SMEs (SeT4SME)"។ គោលបំណងសំខាន់របស់គម្រោងនេះ គឺ (១) រួមចំណែកក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាស នៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឆ្លងកាត់ព្រំដែន តាមរយៈការតភ្ជាប់ប្រព័ន្ធផ្លាស់ប្តូរទិន្នន័យជាមុន របស់អគ្គនាយកដ្ឋានគយនិងរដ្ឋាករកម្ពុជា និងប្រៃសណីយ៍កម្ពុជា ជាមួយប្រទេសដៃគូពាណិជ្ជកម្ម និង (២) ពង្រឹងបរិយាកាសពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកសម្រាប់សហគ្រាសធុនមីក្រូ តូច និងមធ្យម (MSMEs) ដោយបង្កើតថ្នល់អេឡិចត្រូនិកសម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនកញ្ចប់តូច ដើម្បីជួយ MSMEs កម្ពុជាអាចទាញយកប្រយោជន៍ពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកបានជាអតិបរិមា។ (ព័ត៌មានបន្ថែម)

News Brief

Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) agreement into force on January 01, 2022

RCEP is an ASEAN initiative and was announced to begin negotiations in 2012 in Phnom Penh, Cambodia. RCEP enters into force on January 01, 2022.

Cambodia will benefit greatly from this agreement by way of increasing the export products as well as re-strengthening the Cambodia's economy so far affected by the Covid-19 pandemic. ([for more detail](#))

His Excellency PAN Sorasak, Minister of Commerce, led a Delegation of the Ministry of Commerce to Defend Three Draft Laws with the 9th Committee of the Senate

His Excellency Minister of Ministry of Commerce led a delegation to defend three draft laws including Draft Law on Amendment to the Commercial Enterprises Law, Draft Law on the Amendment of the Commercial Rules and Registration Law, and Draft Law on the Approval of Free Trade Agreements between the Royal Government of Cambodia with the Government of the Republic of Korea. ([for more detail](#))

His Excellency PAN Sorasak, Minister of Commerce and a National Representative of the ASEAN Economic Community Council provided the information on Cambodia's priorities for the ASEAN Chairmanship in 2022

His Excellency Minister of Commerce and National Representative to the ASEAN Economic Community Council briefed on the progress of the preparation of the Priority Economic Deliverables (PEDs) and the main contents of the ASEAN Economic Community (AEC) by focusing on four Keys Strategic Thrust goals including: (1) promoting digital connectivity, science and technology; (2)

reducing the development gap towards ASEAN competitiveness; (3) ASEAN with integrated environment, unity, resilience and competitiveness; and (4) ASEAN Globalization for Growth and Development. ([for more detail](#))

Ministry of Commerce and Swisscontact signed MoU on the implementation of "Improving Small Package e-Trade for SMEs (SeT4SME)"

Ministry of Commerce and Swisscontact, on January 12, 2022, signed an MoU on the implementation of "Improving Small Package e-Trade for SMEs (SeT4SME)". The main objectives of this project are (1) to contribute to practices of trade facilitation and undertakings of a better e-commerce setting across borders via pre-connected database exchanges of General Department of Customs and Excise and of Cambodia Post with our trading partners and (2) strengthen e-commerce environment for the MSMEs via creation of electronic platform for deliveries of small packages to assist Cambodia's MSMEs to maximize interests from e-commerce. ([for more detail](#))

ព័ត៌មានតំបន់

ភាពជាប្រធានអាស៊ានរបស់កម្ពុជា ឆ្នាំ២០២២ ក្រោមប្រធានបទ “ដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈម ទាំងអស់គ្នា”

នៅឆ្នាំ២០២២ កម្ពុជាធ្វើជាប្រធានអាស៊ានលើកទី៣ ក្រោមមូលបទ “ASEAN A.C.T.៖ ដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងអស់គ្នា”។ មូលបទនេះគូសបញ្ជាក់អំពីស្មារតី “ទាំងអស់រួមគ្នា” របស់អាស៊ាន ដែលជាសហគមន៍តែមួយ និងឆន្ទៈរួមនៅក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ក្នុងការដោះស្រាយ និងជំនះបញ្ហាប្រឈមនៅក្នុងតំបន់។ “ទាំងអស់រួមគ្នា” សង្កត់ធ្ងន់លើវិធីសាស្ត្រតម្រង់ទិសសកម្មភាពរបស់អាស៊ាន ដែលផ្អែកលើភាពបើកចំហ សុចរិតភាព និងភាពសុខដុមរមនាក្នុងសហគមន៍អាស៊ាន។ ក្រោមមូលបទនេះ កម្ពុជាប្តេជ្ញាខិតខំកសាងសហគមន៍អាស៊ាន ប្រកបដោយភាពសុខដុមរមនាតាមរយៈការកសាងសន្តិភាព ស្ថិរភាព និងវិបុលភាព ជាមួយអាស៊ាន ដើម្បីឆ្លើយតបចំពោះភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងតំបន់ ដែលបណ្តាលមកពីបញ្ហាប្រឈមក្នុងតំបន់ និងពិភពលោក។ ([ព័ត៌មានបន្ថែម](#))

រដ្ឋាភិបាលមីយ៉ាន់ម៉ា សម្រេចពន្យារបទឈប់ បាញ់គ្រាប់គ្រោះហូតដល់ចុងឆ្នាំ២០២២ ក្រោយ ជំនួប ជាមួយសម្តេចតេជោ ហ៊ុន សែន

យោងតាមសេចក្តីប្រកាសរួមស្តីពី ដំណើរទស្សនកិច្ចរបស់សម្តេចតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃកម្ពុជា ទៅកាន់សហភាពមីយ៉ាន់ម៉ា នាឱកាសជួបពិភាក្សាជាមួយសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រីកម្ពុជា នាថ្ងៃទី០៧-០៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០២២ លោក មីន អាងឡាំង ប្រធានក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលនៃសាធារណរដ្ឋសហភាពមីយ៉ាន់ម៉ា បានប្រកាសពីគោលជំហររបស់ខ្លួនពីបទឈប់បាញ់ ជាមួយអង្គការប្រដាប់អាវុធជនជាតិកាតតិចទាំងអស់ រយៈពេល៥ខែ រហូតដល់ចុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២២ និងបានសម្រេចពន្យារបទឈប់បាញ់គ្រាប់គ្រោះទៀតរហូតដល់ចុងឆ្នាំ២០២២។ ([ព័ត៌មានបន្ថែម](#))

កម្ពុជា និងស៊ីហ្គេម ឆ្នាំ២០២៣

ព្រឹត្តិការណ៍កីឡាអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (ស៊ីហ្គេម) គឺជាព្រឹត្តិការណ៍ពហុកីឡា ដែលរៀបចំឡើងក្នុងរយៈពេល ០២ ឆ្នាំម្តង និងមានអ្នកចូលរួមមកពីបណ្តាប្រទេសចំនួន ១១ នៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍។

បច្ចុប្បន្នកម្ពុជាទទួលបានស្ថិរភាពពេញលេញ និងមានការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័ស ហើយពាក្យស្លោក “កីឡាស្រស់ក្នុងសន្តិភាព” ត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ស៊ីហ្គេមឆ្នាំ ២០២៣ ដើម្បីបង្ហាញពីសារសំខាន់នៃសន្តិភាព ក្នុងការផ្លាស់ប្តូរមុខមាត់ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់របស់កម្ពុជា។

អស់រយៈពេល ៦០ ឆ្នាំ កម្ពុជានឹងធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះក្នុងការរៀបចំការប្រកួតស៊ីហ្គេមលើកទី៣២ ដែលមានអត្តពលិកចំនួន ៨.០០០នាក់ ក្នុង៤០ប្រទេសកីឡា។ លើសពីនេះ អត្តពលិកប៉ារ៉ាហ្គេមជាង ២.០០០នាក់ នឹងចូលរួមប្រកួតកីឡាអាស៊ានប៉ារ៉ាហ្គេមលើកទី១២ នៅចុងឆ្នាំ ២០២៣ នេះដែរ។ ([ព័ត៌មានបន្ថែម](#))

Regional News

ASEAN Chairmanship – Cambodia 2022, under the Theme “ASEAN A.C.T.: Addressing Challenges Together”

In 2022, Cambodia has been the ASEAN Chair for the third time under the theme “ASEAN A.C.T.: Addressing Challenges Together”.

The theme underscores ASEAN’s Spirit of “Togetherness” as one community and the common will in collective endeavor to address and overcome challenges facing the region. “Togetherness” emphasizes the action-oriented approach of ASEAN that is based on openness, good faith, and harmony within the ASEAN family.

Under this theme, Cambodia seeks to bring our stone to the building of harmonious ASEAN Community that is peaceful, stable, and prosperous, underpinning ASEAN’s engagement with the wider region and regional responses to the impacts and uncertainties posed by regional and global challenges. ([for more detail](#))

Myanmar decided to extend ceasefire until end of 2022 after meeting with Samdech Techo Hun Sen

According to the joint statement on the visit of Samdech Techo Hun Sen, Prime Minister of Cambodia, to The Union of Myanmar on January 07-08, 2022, Mr. Min Ong Laing, Chairman of the State Administrative Council of the Republic Union of Myanmar, had announced the five-month ceasefire with all ethnic armed groups until the end of February 2022, and has decided to extend the ceasefire until the end of the year 2022. ([for more detail](#))

Cambodia, SEA Games 2023

The Southeast Asian Games, also known as the SEA Games, is a biennial multi-sport event involving participants from the current 11 countries of Southeast Asia.

Cambodia was one of the six founding members of the Southeast Asian Peninsular (SEAP) Games Federation, the forerunner to the current regional sports body.

With the Kingdom now enjoying stability and rapid development, “Sport: Live in Peace” was chosen as the slogan for the 2023 SEA Games to highlight how peace has been crucial for the Kingdom’s remarkable transformation.

After 60 years, the 32nd SEA Games 2023 to be held in Cambodia is set to accommodate 8,000 athletes in 40 sports. More than 2,000 para-athletes will compete in the 12th ASEAN Para Games later in the same year. ([for more detail](#))

អន្តរាគមន៍ស្រួល៖

**នៅពីក្រោយការកើនឡើងតម្លៃប្រេងសាំង៖
ពីដំណាក់កាលសកល ទៅនយោបាយ**

ដោយ៖ លោក សុខ ប៊ុនថន

អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្ម និងស្រាវជ្រាវ
ថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ២០២២

កាលពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០២០ តម្លៃប្រេងសកលបានឈានដល់កម្រិតទាបជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលធ្លាក់មកនៅ -៤០ដុល្លារ/បារ៉ែល^១។ នេះជាការធ្លាក់ចុះដ៏គំហុកមួយ ដែលកើតឡើងពីការបិទខ្ទប់ប្រទេសជាច្រើនក្នុងបរិបទដំណាក់កាលសកលកូវីដ-១៩។ ការធ្លាក់ចុះតម្លៃប្រេងនេះមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ធៀបទៅនឹងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដែលតម្លៃប្រេងធ្លាក់ដល់ត្រឹម ៣០,២៨ដុល្លារ/បារ៉ែល និងធៀបនឹងការចាប់ផ្តើមធ្វើពាណិជ្ជកម្មប្រេងដំបូងបំផុតរបស់ The New York Mercantile Exchange ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣។ ទោះបីជាយុទ្ធនាការចាក់វ៉ាក់សាំងត្រូវបានធ្វើឡើងទូទាំងពិភពលោកក៏ពិតមែន ក៏ភាពធន់ និងការស្តារឡើងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចវិញហាក់មានភាពយឺតយ៉ាវ និងមិនទាន់អាចដំណើរការបានទាំងស្រុងនៅឡើយ។

ទោះជាការវិលត្រឡប់ទៅកាន់ស្ថានភាពពីមុនហាក់មានការលំបាក ការចាប់ផ្តើមការរស់នៅតាមបែប “គន្លងប្រក្រតីភាពថ្មី” បានធ្វើឱ្យបញ្ហាតម្លៃប្រេងសកលក្លាយជាប្រធានបទក្តៅសារជាថ្មី។ ការបង្កើនសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចប្រចាំថ្ងៃ ការដំណើរការឡើងវិញនូវទំនាក់ទំនងនៃតម្រូវការ-ផ្គត់ផ្គង់ ការដកចេញជាបណ្តើរៗនៃការរឹតត្បិតឬការហាមឃាត់ពាណិជ្ជកម្ម និងការបន្តរបន្ថយចំពោះការរឹតត្បិតអ្នកដំណើរឆ្លងដែន បានធ្វើឱ្យវិស័យធានាគមន៍និងសេវាកម្មដែលពាក់ព័ន្ធ ចាប់ផ្តើមមានសកម្មភាពកាន់តែច្រើន។ កត្តាទាំងអស់នេះបានធ្វើឱ្យតម្លៃប្រេងនៅជាសកល វិលត្រឡប់ទៅកាន់កម្រិតខ្ពស់ឡើងវិញ រហូតកើនលើសពី ៨០ដុល្លារ/បារ៉ែល នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១។ ដោយឡែក មានមូលហេតុចម្រុះនៅពីក្រោយការកើនឡើងនៃតម្លៃប្រេងនេះ៖ ពីតំបន់អឺរ៉ុបទៅតំបន់អាស៊ី និងពីកត្តាធម្មជាតិទៅកត្តានយោបាយ។

ការបម្រែបម្រួលថាមពលនៅក្នុងតំបន់អឺរ៉ុប

ការលក់ដុំនៃឧស្ម័នធម្មជាតិក្នុងឆ្នាំ២០២១ បានកើនឡើងចំនួន ៦ ដង ធៀបនឹងឆ្នាំ២០២០ បន្ទាប់ពីការបិទខ្ទប់ប្រទេសត្រូវបានបន្តរបន្ថយជាបន្តបន្ទាប់។ ទោះបីជារដ្ឋាភិបាលខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំង តាមរយៈការផ្តល់

ឧបត្ថម្ភធន និងកាត់បន្ថយពន្ធក៏ដោយ ក៏តម្លៃឧស្ម័នហាក់មិនថយចុះក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីនោះទេ ស្របពេលដែលតម្រូវការជាសកលមានការកើនឡើង ជាពិសេសនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីបូព៌ា។ បន្ថែមលើបញ្ហានេះ ការថែទាំ និងការវិនិយោគលើផលិតកម្មឧស្ម័ននៅតែមានកម្រិតទាប។

នៅតំបន់អឺរ៉ុប ឧស្ម័នធម្មជាតិជាប់ចំណាត់ថ្នាក់លេខពីរក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃបន្ទាប់ពីប្រេង និងផលិតផលប្រេងកាត^២។ ទោះជាយ៉ាងណា ជាង៩០% នៃឧស្ម័នដែលប្រើប្រាស់ក្នុងតំបន់នេះ គឺបានមកពីការនាំចូលពីក្រៅប្រទេស ពិសេសពីប្រទេសរុស្ស៊ីដែលជាប្រទេសផ្គត់ផ្គង់ឧស្ម័នប្រមាណ៤៣,៤% នៅក្នុងតំបន់អឺរ៉ុប ក្នុងឆ្នាំ២០២០។

ការកើនឡើងនៃតម្លៃឧស្ម័នខ្ពស់ជាងតម្លៃនៃផលិតផលប្រេង ធ្វើឱ្យប្រេងក្លាយទៅជាជម្រើសថាមពលសម្រាប់ប្រើប្រាស់រយៈពេលខ្លី។ បច្ចុប្បន្ននេះ គោលនយោបាយ “អន្តរកាលបៃតង” (Green Transition) របស់អឺរ៉ុប ត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្ត ដើម្បីកាត់បន្ថយវិបត្តិថាមពលនេះ។ ក៏ប៉ុន្តែគោលនយោបាយនេះ បានបង្កើនភាពតានតឹងរវាងអ្នកមាន និងអ្នកក្រនៅក្នុងតំបន់នេះ ដោយសារគេយល់ថា គោលនយោបាយ ដែលលែងឱ្យមានការប្រើប្រាស់ឥន្ធនៈហ្វូស៊ីលនេះ នឹងធ្វើឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់ដែលមានជីវភាពខ្សត់ខ្សោយនៅក្នុងតំបន់ ជួបប្រទះការខាតបង់ច្រើន ធៀបនឹងអ្នកមានជីវភាពធូធារ។

វិបត្តិថាមពលក្នុងតំបន់អាស៊ី

ចាប់តាំងពីដើមខែតុលា ឆ្នាំ២០២១មក ប្រទេសចិនបានជួបវិបត្តិកង្វះថាមពលអគ្គិសនីជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ខណៈសេដ្ឋកិច្ចដែលពឹងផ្អែកខ្លាំងលើជួរដំបូងថ្មនេះ (ប្រមាណជាង៧០%) ជួបកង្វះខាតការផ្គត់ផ្គង់នៃថាមពល ដោយហេតុថាតម្លៃជួរដំបូងថ្មមានការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង។ ចំនួនខេត្តជាងពាក់កណ្តាលនៃប្រទេសចិន បានប្រឈមមុខនឹងការខ្វះខាតថាមពល ព្រមទាំងការកាត់ផ្តាច់ចរន្តអគ្គិសនី ខណៈសីតុណ្ហភាពទាបជាងសូន្យនឹងខិតជិតមកដល់យ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ការកើនឡើងនៃតម្លៃឧស្ម័ន និងជួរដំបូងថ្មបានបង្ខំឱ្យរោងចក្រមួយចំនួនផ្អាកផលិតកម្មអស់ជាច្រើនថ្ងៃដល់ច្រើនសប្តាហ៍ ហើយរោងចក្រមួយចំនួនបានប្តូរទៅប្រើប្រាស់ម៉ាស៊ីនម៉ាស៊ីត សម្រាប់រក្សាផលិតកម្មរបស់ពួកគេឱ្យដំណើរការបន្ត^៣។

ការកើតមានអគ្គិក័យនៅក្នុងរោងចក្រកែច្នៃហ្គាសដ៏ធំមួយនៅក្នុងប្រទេសរុស្ស៊ី ដែលជាក្រុមហ៊ុនផ្គត់ផ្គង់ហ្គាសដ៏សំខាន់ទៅកាន់ប្រទេសចិន ក៏បានក្លាយជាចំណែកមួយធ្វើឱ្យវិបត្តិកង្វះថាមពលនេះ កាន់តែមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ។ លើសពីនេះ បញ្ហាកង្វះឧស្ម័ននៅប្រទេសឥណ្ឌា ក៏បានផ្តល់

ផលលំបាកដល់ប្រាក់ផលិតកម្មនេះផងដែរ។ អ្នកវិភាគបានព្យាករថា កង្វះថាមពលនៅក្នុងបណ្តាប្រទេសសេដ្ឋកិច្ចយក្សអាស៊ីទាំងនេះ នឹងបង្ខំឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់ជ្រើសរើសយកប្រេងសម្រាប់ផលិតថាមពល និងកំដៅ ដែលនាំឱ្យការប្រើប្រាស់ប្រេងក្នុងបរិមាណសរុបអាចលើសពី ១/២ លានបារ៉ែល/មួយថ្ងៃ។^៤ ហេតុផលនេះហើយដែលនឹងធ្វើឱ្យតម្លៃប្រេងកាន់តែកើនឡើង និយាយក្នុងន័យសេដ្ឋកិច្ចទូទៅ។

ផែនការរបស់ OPEC +

ចាប់តាំងពីខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២១ ប្រទេសដែលជាសមាជិកអង្គការ OPEC និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ខ្លួន (ហៅថា OPEC+) បានដាក់ចេញនូវផែនការបង្កើនទិន្នផលប្រេងជាដំណាក់កាល ស្របតាមការអំពាវនាវពីសំណាក់ប្រទេសដែលត្រូវការប្រេង ដែលរួមទាំងសហរដ្ឋអាមេរិក និងឥណ្ឌា និងបន្ទាប់ពីជម្លោះជំនាន់តឹង រវាងប្រទេសអារ៉ាប៊ីសាអូឌីត និងសហភាពអារ៉ាប៊ីរួមត្រូវបានដោះស្រាយ។ នៅក្នុងផែនការកែសម្រួលផលិតកម្មនេះ ប្រទេសទាំងនេះបានព្រមព្រៀងគ្នា ដោយអនុញ្ញាតឱ្យប្រទេសជាកាតីមានលទ្ធភាពបន្ថែមប្រេងរបស់ខ្លួនចំនួន ៤០០.០០០ បារ៉ែល/មួយថ្ងៃ (ក្នុងនោះបន្ថែមចំនួន ២៥៤.០០០ បារ៉ែល ដោយប្រទេស OPEC) ចាប់ពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២១ រហូតដល់ខែមេសា ឆ្នាំ២០២២ ដើម្បីជៀសវាងការបន្តធ្លាក់ចុះនៃការផ្គត់ផ្គង់ប្រេងទៅកាន់ពិភពលោក នៅពេលដែលសេដ្ឋកិច្ចសកលកំពុងងើបឡើង^៥។

ទោះជាយ៉ាងណា ការអនុវត្តជាក់ស្តែងគឺខុសពីផែនការដែលបានឯកភាពគ្នា។ ជាឧទាហរណ៍ ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ២០២១ ប្រទេសក្នុងអង្គការ OPEC បានបូមប្រេងបានចំនួន ២៧,៥០ លានបារ៉ែល/មួយថ្ងៃ ដែលកើនឡើងចំនួនត្រឹម ១៩០.០០០ បារ៉ែល/មួយថ្ងៃ ក្រោមចំនួនកំណត់ ២៥៤.០០០ បារ៉ែល/មួយថ្ងៃ (ចំនួនបន្ថែមដែលត្រូវបូមដោយប្រទេសក្នុងអង្គការ OPEC នេះ) ដូចដែលបានកំណត់^៦។ ជាមួយគ្នានេះ ប្រទេស OPEC+ បានអះអាងថាខ្លួននឹងបន្តប្រកាន់ខ្ជាប់នូវការអនុវត្តផែនការនេះ ឱ្យបានល្អបំផុត។ ចំណាត់ការនេះក៏មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងកត្តានយោបាយ ពីព្រោះក្រុមប្រទេសដឹកនាំដោយអារ៉ាប៊ីសាអូឌីត បានច្រានចោលការជំរុញពីសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងការបង្កើនបរិមាណនៃទិន្នផលប្រេង ឱ្យលើសពី ៤០០.០០០ បារ៉ែល/មួយថ្ងៃ ដូចដែលបានឯកភាពគ្នាកន្លងទៅ។

បន្ថែមលើបញ្ហាដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ ព្យុះសង្ឃ្រាញឈ្មោះ Ida នៅសហរដ្ឋអាមេរិកកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១^៧ កន្លងទៅ ក៏បានបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ទីតាំងផលិតថាមពលនៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ការអំពាវនាវ

នាពេលថ្មីៗនេះរបស់លោកប្រធានាធិបតី ចូ បៃដិន (Joe Biden) ទៅកាន់អង្គការ OPEC ក្នុងការបង្កើនទិន្នផលប្រេងបានធ្វើឱ្យមានការជជែកដេញដោលគ្នា ក្នុងចំណោមអ្នកផលិតប្រេងនៅសហរដ្ឋអាមេរិក រួមទាំងក្រុមហ៊ុនប្រេង Occidental Petroleum ដែលបានគិតថា ការអំពាវនាវនេះជាកំហុសធ្ងន់នៃគោលនយោបាយអាមេរិក^៨។

សុទិដ្ឋិនិយមក្នុងភាពមិនប្រាកដប្រជា

ជាមួយនឹងគោលនយោបាយជាច្រើន ដែលត្រូវបានអនុវត្តកន្លងមក ពីការធានារបស់ប្រទេស OPEC+ ក្នុងការបង្កើនទិន្នផលប្រេង រហូតដល់ការបញ្ចេញប្រេងនៅរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកដែលបានស្តុកទុកដើម្បីប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រាអាសន្ន បញ្ហាកើនតម្លៃនៃប្រេងបានឈានមកស្ថានភាពធ្ងន់ស្រាលវិញខ្លះកាលពីពេលថ្មីៗនេះ។ កាលពីថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២១ សេតវិមានរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកបានប្រកាសអំពីការបញ្ចេញប្រេងនៅចំនួន៥០លានបារ៉ែល ពីប្រេងបម្រុងយុទ្ធសាស្ត្រ (SPR) របស់ខ្លួន^៩ ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយការកើនឡើងតម្លៃប្រេងសាំងជាសកល។ ទន្ទឹមគ្នានេះ ការលេចចេញនូវមេរោគបំប្លែងខ្លួនថ្មី អូមីក្រុង (Omicron) នាពេលថ្មីៗនេះ បាននាំមកនូវក្តីព្រួយបារម្ភ និងភាពមិនច្បាស់លាស់សារជាថ្មី ខណៈពេលដែលការរឹតបន្តឹង និងបម្រាមក្នុងការធ្វើដំណើរ ត្រូវបានអនុវត្តឡើងវិញស្ទើរតែទូទាំងពិភពលោក។ តម្លៃប្រេងជាសកលត្រូវធ្លាក់ចុះជាង ១០% ក្លាមៗ បន្ទាប់ពីការកើតមាននូវភាពភ័យខ្លាចដែលបង្កដោយមេរោគបំប្លែងថ្មីនេះ^{១០}។ ជាមួយគ្នានេះ ការដឹកជញ្ជូនជាសកល និងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចផ្សេងៗ ត្រូវបានជាប់គាំងជាថ្មីម្តងទៀត ហើយតម្រូវការប្រេងអាចឈានដល់កម្រិតទាបថ្មីមួយទៀត ដែលអាចនាំទៅដល់ការផ្អាកផែនការបង្កើនទិន្នផលប្រេងរបស់ប្រទេស OPEC+ និងគម្រោងការបញ្ចេញប្រេងបម្រុងរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ការរំពឹងទុកនេះស្ថិតក្នុងភាពមិនជាក់លាក់នៅឡើយ ស្របពេលដែលកិច្ចប្រជុំរបស់ប្រទេស OPEC+ កាលពីដើមខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ កន្លងទៅនេះ បានសម្រេចថា ពួកគេនឹងនៅតែគោរពស្មារតីនៃផែនការ ដែលតម្រូវឱ្យមានការបូមប្រេងបន្ថែមទៀត ពីខែមករា ឆ្នាំ២០២២ តទៅ ទោះបីជាមានមេរោគបំប្លែងថ្មីនេះក៏ដោយ^{១១}។

ករណីកម្ពុជា

គិតត្រឹមថ្ងៃទី០១-១៥ ខែមករា ២០២២ នៅកម្ពុជាដែលជាប្រទេសពឹងផ្អែកលើការនាំចូលប្រេងសាំងពីក្រៅប្រទេស តម្លៃប្រេងសាំង (ប្រភេទ៩២) បានធ្លាក់ចុះមកតម្លៃ ៤.២០០ រៀល/មួយលីត្រ (ឬ ១,៣០ ដុល្លារ)^{១២} ខណៈ

ពេលដែលសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចមានសេរីភាវូបនីយកម្មជាងមុន បន្ទាប់ពីយុទ្ធនាការចាក់វ៉ាក់សាំងកូវីដ-១៩ បានឈានសម្រេច រហូតប្រមាណជិត ៩០% នៃចំនួនប្រជាជនសរុប។ ជាការពិត ការប្រែប្រួលនៃតម្លៃប្រេងសាំងនៅកម្ពុជា គឺរងសម្ពាធពី ស្ថានភាពសកល ទោះបីជាវាជារដ្ឋាភិបាលបាននិងកំពុងបង្កើនគោលនយោបាយជ្រោមជ្រែងដល់ធុរកិច្ច ដែលរងផល ប៉ះពាល់ ក្នុងដំណាក់កាលនៃការឈានទៅរកភាពប្រសើរឡើងចេញពីវិបត្តិកូវីដ-១៩ក៏ដោយ។

ស្របពេលដែលផលប៉ះពាល់នៃការកើនឡើងនៃតម្លៃប្រេងសាំងបានរីករាលដាល ពីការជំរុញឱ្យមានអតិផរណា លើផលិតផលផ្សេងៗ រហូតដល់ការបង្កើនការចំណាយដោយធុរជន និងអ្នកប្រើប្រាស់ទូទៅ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបាននិង កំពុងពិចារណាអនុវត្តយន្តការជំនួសនានាតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ កាលពីពេលថ្មីៗនេះ ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពលកម្ពុជា ក្រោមការជ្រោមជ្រែងពីធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី (ADB) បាននិងកំពុងធ្វើសេចក្តីព្រាងគោលនយោបាយ ប្រសិទ្ធភាព ថាមពលជាតិ (NEEP) ដែលគោលនយោបាយ នេះរួមបញ្ចូលផងដែរនូវយានជំនិះអគ្គិសនី (EV) ដើម្បីកាត់បន្ថយការ ពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើថាមពលប្រេង និងចូលរួមចំណែកដល់កម្មវិធីកាត់បន្ថយការបំភាយឧស្ម័នកាបូនផងដែរ¹³។ កាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ កន្លងទៅ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញអនុក្រឹត្យមួយ ស្តីពីការកាត់បន្ថយអត្រាពន្ធសម្រាប់ យានយន្តនាំចូល ដែលក្នុងនោះរួមមានការកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូលពី ៣០% មកត្រឹម ១០% សម្រាប់រថយន្តអគ្គិសនីបែប គ្រួសារ និងដឹកអ្នកដំណើរ ដែលនាំចូលមកកម្ពុជា¹⁴។

© រក្សាសិទ្ធិដោយវិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្ម និងស្រាវជ្រាវ។ ខ្លឹមសារនៃអត្ថបទនេះជាកំណត់របស់អ្នកនិពន្ធផ្ទាល់ និងមិនធ្លុះបញ្ចាំងពី ទស្សនៈរបស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធឡើយ។

Opinion Article

Behind Oil Price Surge, From the Pandemic to Politic

Mr. SOK Bunthorn
Deputy Director of TTRI
10 January 2022

In mid-2020, global oil price reached a historic record low, down to as worse as negative \$40 a barrel¹. This shocking tumble, far worse compared to the 2008 financial crisis' \$30.28 and the earliest inception of the New York Mercantile Exchange's oil trading in 1983, was chiefly driven by closures of Covid-19-hit countries. Yet, as vaccination campaigns have waged globally, resiliency and gradual recovery have come yet underway.

Though a return to a pre-covid-19 world appears remote from possibility, a compelled espousal of "new normal" lands oil price more rooms of debates. Increased daily economic activities, restructured supply-demand relationships, gradual removals of trade restrictions/prohibitions, and eases in cross-border movement curbs, inter alia, make transports and related services progressively functional. These consequently brought global crude oil price back to its height, reaching above \$80 per barrel in the September 2021. Yet, the origins and motives behind such rise are mixed – from Europe to Asia and from natural to political causes.

Power alternatives changed in Europe

Wholesales of natural gas in 2021 have soared six times higher than in 2020 as lockdowns have been gradually relaxed. Despite drastic governmental efforts through subsidies and tax cuts, gas prices are seen not down for soon as demands have increased globally, especially in East Asia, and maintenance and investment in gas remain low.

In Europe, natural gas ranks second in daily consumptions following oil and petroleum

products². Yet, over 90% of gas consumed in the bloc is sourced by imports, especially from Russia whose export into the bloc accounted for 43.4% in 2020 alone. This gas price soar made oil products relatively cheaper, resulting in urgent switch to oil as a short-term power alternative. The Europe's green transition policy is now underway to alleviate such energy crisis. Yet conflicts have amounted between the wealthy and the poor as the latter believed such policy of quitting fossil fuels would cost them more than the former.

Asia's energy chaos

Since early October 2021, China has witnessed the worst electricity crisis in history, as this heavily-coal-dependent (over 70%) economy has been in critical shortage of power supply given the drastic rise in coal price. Over half of Chinese provinces have faced energy shortages and blackouts as the sub-zero Celsius temperature is fast approaching. The rising price in gas and coal has forced some factories to halt productions for days throughout weeks and some even switched to diesel generators for keeping productions operational³.

A fire in a major gas processing plant in Russia, the main supplier of gas to China, has deteriorated this crunch. India's shortage of gas also gave a hard blow to its production chains. Analysts predicted that such energy shortages in these Asian giant economies, among others, would impel users to opt for oil for power generation and heating, thus leading to a possible overall consumption of over half a million barrels of oil a day⁴. This will per se intensify oil prices in economic setting.

The scheme of OPEC+

Since July 2021, the key oil producer group, Organization for the Petroleum Exporting Countries (OPEC), and its allies (OPEC+) stroke a plan for oil output hike, yet in a step-by-step approach, at the calls of oil-demanding countries, including the US and India, and following the resolved Saudi Arabia-United Arab Emirates standoff. In its production adjustment plan agreed to thus far, the group would add extra 400,000 barrels per day (bpd) (254,000 by OPEC alone) from November 2021 until at least April 2022, to avoid global oil supply squeeze as

1. Rebecca Beitsch, 'Oil trades at lowest price in history after slipping into negative pricing' (The Hill, 20 April 2020) <<https://thehill.com/policy/energy-environment/493688-oil-trades-below-8-a-barrelhitting-30-year-low>> accessed 02 November 2021.

2. Lauren Chadwick, 'Europe's energy crisis: Five charts to explain why your bills might go up this winter' (Euronews, 06 October 2021). <<https://www.euronews.com/2021/10/01/europe-s-energy-crisis-why-are-natural-gas-prices-soaring-and-how-will-it-affect-europeans>> accessed 07 November 2021.

3. Ariel Cohen, 'China's Energy Crisis Deepens with Potentially Fatal Consequences' (Forbe, 16 October 2021) <<https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2021/10/19/chinas-energy-crisis-deepens-with-potentially-fatal-consequences/?sh=1cfaacc31163>> accessed 26 November 2021.

4. Katie Silver, 'China rations diesel amid fuel shortages' (BBC, 28 October 2021) <<https://www.bbc.com/news/business-59059093>> accessed 20 November 2021.

global economic recoveries have rallied albeit in snail's pace⁵.

However, this implementation of the deal somehow fell short behind the plan. For instance, in October 2021, OPEC pumped 27.50 million bpd, an increase by 190,000 bpd, yet a volume short behind the 254,000 bpd extra pledged from the bloc alone⁶. With urges intensified, the OPEC+ has claimed it would stick to the plan at best. This move is arguably involved with politic as the group, led by Saudi Arabia, rebuffed the US's urge for increasing the volume of oil output to exceed the set 400,000 bpd.

It is however noteworthy to recall the hurricane, named Ida, in the US back in September 2021⁷ which caused serious damage to the US's offshore energy production sites. Such natural disaster exacerbated the already-hit energy shortages in the States. The recent Joe Biden's calls on OPEC to increase oil outputs have stirred debates among American petroleum producers, including the US's Occidental Petroleum, who thought the move was politically miscalculated⁸.

An optimism amid uncertainty

With a handful of remedial policies enacted, from the OPEC+'s assurance of output hike to the US's release of crude oil from its emergency stockpiles, there came a relief to oil price peaking ever experienced. On 23 November 2021, the US's White House, as to help lessen gasoline price rise, announced the release of 50 million barrels of crude oil from its Strategic Petroleum Reserves (SPR)⁹. Nevertheless, the most-worrying Omicron, a new coronavirus variant lately detected, has re-brought uncertainty to light as travel restrictions and bans are now re-introduced almost worldwide. Global oil prices have reportedly plunged by over 10% shortly after the new variant sparked fears¹⁰. With

global transports and economic activities again being gradually mired, demands for oil could reach another record low, leading to a possible pause in the OPEC+'s output-increase program and the US's oil reserve release scheme. This prospect is yet to be observed as the OPEC+ in the meeting in early December 2021 decided to still stick to its plan of pumping more oil from January 2022 despite the new variant¹¹.

The case of Cambodia

As of 01-15 January 2022, in Cambodia, whose oil products rely on imports, gasoline (92) price fell to 4,200 riels (or \$1.30) per litre¹² as economic activities are more liberalized after aggressive Covid-19 vaccination campaigns have reached around 90% of the overall population. The oil price fluctuation in Cambodia is conditioned by global causes, despite the Government having intensified sundry support schemes to vulnerable businesses during the country's economic recovery stages.

As the oil price hike impacts have sparked, from stimulating inflation in other products to inducing higher costs among businesses and individuals, the Government is considering supplementary alternatives once feasible. Recently, the Ministry of Mine and Energy, supported by the Asian Development Bank (ADB), has been drafting the National Energy Efficiency Policy. The policy includes electronic vehicle (EVs), among others, as to reduce complete reliance on oil and contribute to the carbon emission reduction program¹³. In February 2021, the Government issued a sub-decree on tax cuts on vehicle imports, including a cut from 30% to 10% for purely electric family and passenger cars imported¹⁴.

© All use subject to TTRI. The views expressed here are those of the author and do not reflect that of the Ministry of Commerce and their affiliated organizations.

⁵ Alex Lawler, Ahmad Ghaddar, & Olesya Astakhova, 'OPEC+ sticks to plan for gradual oil output hike, price roars higher' (Reuters, 05 October 2021) <<https://www.reuters.com/business/energy/opec-seen-keeping-oil-output-policy-unchanged-opec-sources-say-2021-10-04/>> accessed 25 November 2021.

⁶ The Economic Times, 'Oil prices rise on slow OPEC oil output increase' (The Economic Times, 02 November 2021) <<https://economictimes.indiatimes.com/markets/commodities/news/oil-prices-rise-on-slow-opec-oil-output-increase/articleshow/87476847.cms?from=mdr>> accessed 04 November 2021.

⁷ Sabrina Valle and Arpan Varghese, 'U.S. oil losses from Hurricane Ida rank among worst in 16 years' (Reuters, 09 September 2021) <<https://www.reuters.com/business/energy/oil-losses-hurricane-ida-rank-among-worst-16-years-2021-09-07/>> accessed 26 November 2021.

⁸ Holly Ellyatt, 'U.S. shale has a message for the Biden administration: Ask us to increase oil production, not OPEC' (CNBC, 16 November 2021) <<https://www.cnbc.com/2021/11/16/occidental-to-biden-ask-us-to-increase-oil-production-not-opec.html>> accessed 27 November 2021.

⁹ The White House, 'President Biden Announces Release from the Strategic Petroleum Reserve as Part of Ongoing Efforts to Lower Prices and Address Lack of Supply Around the World' (23 November 2021).

¹⁰ Jillian Ambrose, 'Oil price drops 10% in biggest one-day fall since early days of pandemic' (The Guardian, 26 November 2021) <<https://www.theguardian.com/business/2021/nov/26/oil-prices-plunge-as-new-covid-variant-spooks-markets>> accessed 29 November 2021.

¹¹ Mark Thompson, 'OPEC and Russia will pump more oil in January despite price plunge' (CNN Business, 02 December 2021) <<https://edition.cnn.com/2021/12/02/business/opec-russia-oil-supply/index.html>> accessed 05 December 2021.

¹² According to the announcement by Ministry of Commerce of Cambodia as of 01 January 2022.

¹³ Chea Vanyuth, 'Cambodia looks to electric vehicles for energy efficiency' (Khmer Times, 13 October 2021) <<https://www.khmertimeskh.com/50950405/cambodia-looks-to-electric-vehicles-for-energy-efficiency/>> accessed 03 December 2021.

¹⁴ Thou Vireak, 'Vehicle import duty cuts proposed' (Phnom Penh Post, 11 February 2021) <phnompenhpost.com/business/vehicle-import-duty-cuts-proposed> accessed 29 November 2021.

RCEP

កិច្ចព្រមព្រៀងសាងសង់តំបន់សហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ីបូព៌ា REGIONAL COMPREHENSIVE ECONOMIC PARTNERSHIP

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះជាកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីធំបំផុតលើពិភពលោក ដែលមានសមាជិកចំនួន ១៥ ប្រទេសរួមមាន ប្រទេសសមាជិកអាស៊ានទាំង ១០ និងប្រទេសដៃគូពាណិជ្ជកម្មអាស៊ានចំនួន ៥ ដូចជា អូស្ត្រាលី នូវែលសេឡង់ ចិន ជប៉ុន និងកូរ៉េខាងត្បូង។

វិច្ឆិកា ២០១២

ឧសភា ២០១៣

១៥ វិច្ឆិកា ២០២០

១ មករា ២០២២

ចាប់ផ្តើមចរចា
នៅរាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា
ជាគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់អាស៊ាន

ជំនុំ១នៃដំណើរការចរចា
ត្រូវបានចាប់ផ្តើមឡើង

**កិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ីប
ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា**
អំឡុងកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានលើកទី ៣៧

**កិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ីប
ត្រូវបានចូលជាធរមាន**

២៦,២

ត្រីលានដុល្លារ

៣០% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបពិភពលោក
២៨% នៃទំហំពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក
៣២,៥% នៃទំហំវិនិយោគពិភពលោក

កម្ពុជាជាសមាជិកអាស៊ីប

ផ្អែកតាមលទ្ធផលនៃការសិក្សារបស់
វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់អាស៊ាន និងអាស៊ីបូព៌ា (ERIA)

កម្ពុជាទទួលបានភាពអនុគ្រោះពន្ធពីកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ
លើទំនិញសំខាន់ៗជាច្រើន មាន៖

ទំនិញកសិកម្ម

គ្រាប់ស្វាយចន្ទី, ពោត, ដូង, ស្វាយស្រស់, ចេក, ដំឡូងជ្វា, ទឹកឃ្មុំ, ម្សៅរមៀត, ក្រូច, ល្ពុង ... ។ល។

កសិកម្មកែច្នៃ

គុយទាវ, នំក្រៀម, សំបុកត្រចៀកកាំ, ទំនិញកែច្នៃពីក្រី ម្សៅដំឡូងមី, ទំនិញកែច្នៃពីដូង ប្រេងសណ្តែកដី, សាច់ក្រក, ទឹកម្ទេស, ដំណាប់ចេក ... ។ល។

ឧស្សាហកម្ម

កង់, សំលៀកបំពាក់, ស្បែកជើង, គ្រឿងបង្កើត អេឡិចត្រូនិក, ខ្សែកាប អេឡិចត្រូនិកអគ្គិសនី, គ្រឿងសង្ហារឹម, ស្ករស, ស្ករអំពៅ, កាបូបយូរដៃ ... ។ល។

២,២

ពាន់លាននាក់

ប្រមាណ ៣០% នៃចំនួនប្រជាជនពិភពលោក

សម្រាប់ការទាញយកឯកសារ

កិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ីប (ខ្មែរ និងអង់គ្លេស)

អត្ថប្រយោជន៍បន្ថែមនៃកិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ីប

កិច្ចព្រមព្រៀង និងឧបសម្ព័ន្ធពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗរបស់ប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ីប

ផ្សេងចំណោយ

ប្រទេសសមាជិកអាស៊ីប នឹងត្រូវលុបចោលពន្ធគយលើមុខទំនិញនាំចេញពី កម្ពុជា ប្រមាណ

៣៩០០០
មុខទំនិញនៃបន្ទាត់ពន្ធគយ

Announcement

Academicians, researchers, students and public are welcome to contribute their academic works, on all disciplines and topic of relevant interest to trade to the next publication of the iTrade Bulletin.

Topic Covered:

- Domestic and International Trade
- Domestic and International Economics
- 4th Industrial Revolution and Technology
- Social Issue or
- Gender Equality
- Other relevant topics.

Categories:

- Research articles
- Case reports
- Policy Briefs
- Commentaries or editorial

For more information,
Please scan

People behind iTrade Bulletin

Mr. PAO Phireak
Mr. SOK Lyhim
Mr. SE Sokunvathna
Mr. NY Atykunn

Mr. CHINKET Tola
Ms. YANGNY Chakriya
Ms. CHEA Kunlak
Ms. VUTHY Sophanika

វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាលពាណិជ្ជកម្ម និងស្រាវជ្រាវ - TTRI

<https://ttri.info/>

Lot 19-61, Russian Federation Blvd, Phum Teuk Thla, Sangkat Teuk Thla, Khan Sen Sok, Phnom Penh, Kingdom of CAMBODIA